

Kanalen in de kijker

Deze maand het verhaal van "de Blinker" en "de Stinker".

Leopoldkanaal

Het Leopoldkanaal (ook Leopoldvaart) is een kunstmatige waterweg in het noorden van de provincies Oost- en West-Vlaanderen, net tegen de Nederlandse grens en is 46 kilometer lang. Het kanaal mondt uit in de Noordzee te Zeebrugge. Tegenwoordig bevindt er zich een stuw te Sint-Laureins. Daardoor gebeurt, voor het grootste deel van de tijd, de afwatering van het westelijk deel via Zeebrugge naar de Noordzee en van het oostelijk deel via het natuurgebied de Braakman naar de Westerschelde.

De stuw te Sint-Laureins vormt de waterscheiding tussen het Bekken van de Brugse Polders en dat van de Gentse Kanalen. De polders in de noordoostelijke hoek van het bekken van de Brugse Polders, vanaf de Slependammpolder tot de Zwinpolder, wateren via het Leopoldkanaal naar zee af. De belangrijkste waterlopen die er in uitmonden zijn het Zuidervaartje, de Isabellavaart en de Zwinnevaart.

Historisch waterden de polders ten noorden van Assenede af naar de Westerschelde. Bij het uitroepen van de Belgische onafhankelijkheid en de afscheiding van Nederland, sloten de Nederlanders echter deze afwateringsbekken af. Hierdoor stonden de polders aan de Belgische kant vochtig, met zelfs malaria (indertijd polderkoorts genoemd) tot gevolg. Een oplossing werd voorgesteld in de vorm van een kanaal dat van Heist tot Zelzate zou lopen en dus tegelijkertijd een extra verbinding zou vormen tussen de Noordzee en het kanaal Gent-Terneuzen (dat de Nederlanders ook hadden afgesloten). Een grote voorvechter van het kanaal was kanunnik Jozef Andries, volksvertegenwoordiger in het Nationaal Congres en pastoor van Middelburg.

Het graven van het kanaal liep van 1843 tot 1854 maar zou nooit volledig het oorspronkelijke plan volgen. De Leopoldvaart mondt niet uit in het kanaal Gent-Terneuzen maar stopt plotseling ergens op het grondgebied van het dorpje Boekhoute. Ten gevolge van een nieuw akkoord tussen België en Nederland werd het in 1920 via het nieuw gegraven Isabellakanaal verbonden met de Braakman en zo met de Schelde, tot de Braakman in 1952 afgedamd en grotendeels ingepolderd werd. De afwateringsfunctie bleef behouden.

Naast de afwateringsfunctie wou men destijds het kanaal ook onmiddellijk een militaire functie geven voor het geval het met Nederland nog eens tot een oorlog zou komen, vandaar dat het kanaal ongeveer de grens België-Nederland volgt. Het kanaal werd genoemd naar Leopold I, eerste koning der Belgen.

Schipdonkkanaal

Het Schipdonkkanaal (officieel: afleidingskanaal van de Leie) loopt over een lengte van 56 km vanaf Deinze in de provincie Oost-Vlaanderen tot in Zeebrugge in de provincie West-Vlaanderen, waar het uitmondt in de Noordzee. Op het kanaal zijn tussen Deinze en het kanaal Gent-Brugge vaartuigen toegestaan van [CEMT-klasse Va](#). Tussen het kanaal Gent-Brugge en de sluis van Balgerhoeke is het kanaal enkel bevaarbaar voor vaartuigen uit de CEMT klasse I. Voorbij de sluis van Balgerhoeke is het kanaal niet bevaarbaar.

Er is wel sprake van een aanpassing van het kanaal om duwvaart tot CEMT-klasse Vb vanaf Deinze mogelijk te maken over het volledige kanaal tot in Zeebrugge. Hiervoor dient het bestaande kanaal verbreed te worden. Aanvullend moet de vrije doorvaarthoogte verhoogd te worden tot 9,2 meter. Dit voorstel stuit echter op hevige protesten, niet alleen van mensen die in de buurt van het kanaal wonen, maar ook van hen die vrezen dat dit unieke landschap van de parallelle en kruisende kanalen zal worden aangetast.

Van iets stroomopwaarts van Deinze splitst het kanaal zich los van de Leie om in noordelijke richting, dwars door het centrum van Nevele, tot het kanaal Gent-Brugge (Brugse Vaart) te lopen. Dit kanaal is veel ouder dan het Schipdonkkanaal en omdat men het vuile water van het Schipdonkkanaal niet in het kanaal Gent-Brugge wilde hebben, werden er een keersluis en een sifon gebouwd zodat het water van het afleidingskanaal onder het andere door kon lopen. Het "Goed van Schipdonck" in de buurt van deze kruising zou het kanaal zijn naam geven.

Vanaf het kanaal Gent-Brugge loopt het Schipdonkkanaal langs het centrum van Zomergem, net ten oosten van enkele zandruggen die voor iets hogere oevers zorgen, tot aan de Zomergemse wijk Stoktevijver. Vanaf hier ligt het kanaal in de bedding van de Lieve, een veel ouder kanaaltje, tot in Moerkerke, een deelgemeente van Damme.

vlas Ingelmunster

Het graven van het Schipdonkkanaal was samen met het graven van het Leopoldkanaal een van de eerste grote infrastructuurwerken in het jonge België. Door de vlasindustrie rond Kortrijk, en dan vooral het roten van het vlas in de Leie, was deze rivier zwaar vervuild geraakt. Om dit vervuilde water niet door Gent te laten stromen werd er stroomopwaarts van Gent een verbinding gegraven tussen de Leie en de Noordzee. Zo kreeg men ook meer controle over het waterniveau van de Leie en kon men overstromingen in Gent vermijden. Ook de functie als bijkomende waterweg was handig meegenomen.

Het graven en afwerken van het kanaal verliep tussen 1846 en 1860. Alleen al de bouw van de onderleider op de kruising van het kanaal met kanaal Gent-Brugge zou vier jaar in beslag nemen. Door de noord-zuid

oriëntatie van het kanaal tussen Eeklo en Deinze speelde het een belangrijke strategische rol in beide wereldoorlogen. Tijdens de Duitse terugtocht aan het einde van de Eerste Wereldoorlog in oktober 1918 waren er zware gevechten langs het kanaal, onder meer in de buurt van Ronsele. In de Tweede Wereldoorlog werd er opnieuw zwaar gevochten rond Zomergem tijdens de Leieslag in mei 1940. Op 26 mei staken de eerste Duitsers het kanaal over. Ook bij de terugtrekking van de Duitsers in september 1944 werd zwaar slag geleverd met Canadese troepen ter hoogte van Balgerhoeke (Maldegem - Adegem).

Duitse soldaten steken het Schipdonkkanaal over met zwaar materiaal mei 1940

Bron: <http://www.vinkt.be/pages/home.html>

De laatste 20 kilometer tot de monding loopt het Leopoldkanaal evenwijdig met het Schipdonkkanaal, enkel gescheiden door een dijk. In de volksmond worden beide kanalen vaak aangeduid met hun bijnaam. Het Leopoldkanaal werd, als properste van de twee vaarten, "de Blinker" genoemd. Het Schipdonkkanaal moest zich tevreden stellen met "de Stinker".

